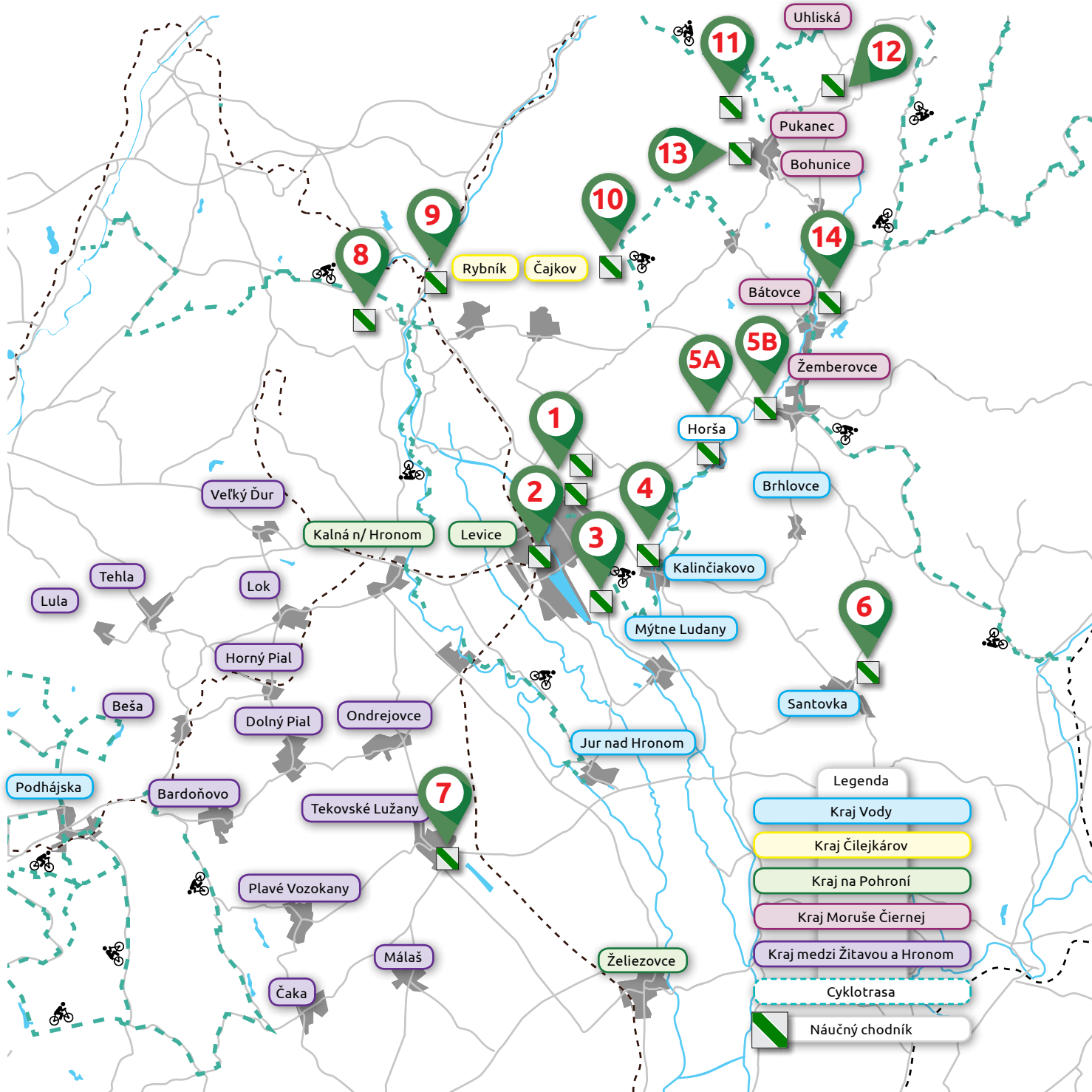

NÁUČNÉ CHODNÍKY
V REGIÓNE TEKOV

Vážení návštevníci levického regiónu

Levice a ich širšie okolie sa nachádzajú na území Ipeľskej pahorkatiny, Hronskej nivy, Hronskej pahorkatiny a na južných výbežkoch Štiavnických vrchov. Ich prírodu tak určite nemožno porovnávať so strmými hrebeňmi a štítmi Tatier, s majestátnym Dunajom a jeho lužnými lesami, či s bizarnosťou roklín Slovenského raja.

Napriek tomu nájdeme v neďalekom okolí mesta veľa pekných lokalít, ktorých návšteva poskytuje možnosť aktívneho pohybu v prírode a je zdrojom mnohých zaujímavých poznatkov. Väčšinou ide o náučné chodníky (NCH) a náučné lokality budované od roku 1990, až do súčasnosti.

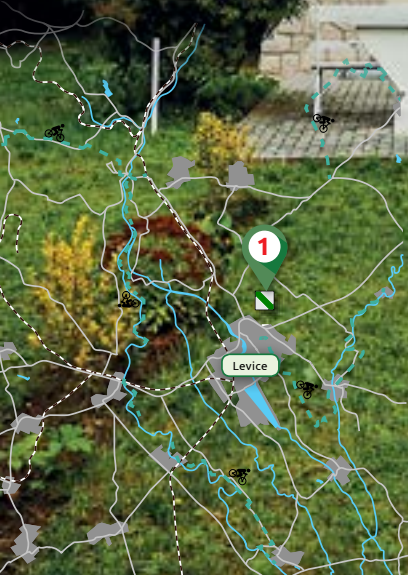
Cieľom našej publikácie je poskytnúť najpotrebnejšie informácie o týchto miestach a zároveň pozvať vás na ich návštevu. Veríme, že absolvovanie vybraných trás, vám prinesie príjemnú pohodu a veľa zaujímavých zážitkov v prírode.

OPIS JEDNOTLIVÝCH TRÁS (LOKALÍT) – POSTUPUJEME PODĽA NASLEDUJÚCEJ OSNOVY:

Názov ■ Úvodná charakteristika NCH (lokality) ■ Lokalizácia a dostupnosť NCH (východisko, ukončenie)

■ Trasa a jej stručný opis (spôsob absolvovania, príp. typ terénu) ■ Náročnosť trasy (dĺžka, prevýšenie, približný čas prechodu)

■ Označenie chodníka ■ Počet informačných panelov a ich obsah ■ Najzaujímavejšie miesta na trase a doplnkové informácie

Mariánska kaplnka na Križnom vrchu

NÁUČNÝ CHODNÍK

Kalvária a Krížny Vrch

1

■ Kalvária i Krížny vrch sa nachádzajú na severnom okraji Levíc. Kalvária predstavuje skalný andezitový masív s teplomilnou faunou a flórou, s rekonštruovanou Krížovou cestou, torzom kaplnky Povýšenia Sv. Kríža a vyhlídkovou vežou. Nachádza sa bezprostredne oproti Levickému hradu. Severnejšie situovaný Krížny vrch je významnou vinohradníckou lokalitou. Neďaleko sa nachádza aj Prírodná rezervácia Kusá hora (rozloha 6,16 ha), refúgium teplomilnej flóry a fauny.

■ Najvýhodnejší prístup na Kalváriu je z Hviezdoslavovej ulice (v blízkosti hradu a synagógy) po kamennom schodisku. Na tomto mieste je možné trasu aj ukončiť.

■ Po krátkom výstupe na Kalváriu a prehliadke tamjších objektov zostupujeme chodníkom severným smerom. Popod cestný nadjazd a okolo židovského cintorína sa dostaneme ku soche Sv. Urbana, prvej zastávke NCH Krížny vrch. Odbočíme vpravo a absolvujeme prechod tohto okružného NCH. Naspäť do východiskového miesta sa môžeme vrátiť ulicami Podhradie a Koháryho, vedúcimi po západnom úpätí Kalvárie.

■ Uvedená trasa je nenáročná. Má dĺžku približne 7,5 km a pešo ju možno pohodlne prejsť za 2,5 hodiny. Dá sa absolvovať aj na bicykli.

■ NCH je spoľahlivo označený smerovkami a štandardnou značkou náučného chodníka.

■ Obsah informačného panelu na Kalvárii je zameraný na prírodné hodnoty tejto lokality, na históriu kaplnky a na proces rekonštrukcie Krížovej cesty i celého areálu občianskym združením *Patrimonium Servandí*. NCH Krížny vrch má 4 panely s informáciami o histórii pestovania viniča v tejto lokalite, Združení vinohradníkov Krížny vrch, o neživej prírode, faune a flóre tohto územia.

■ Z ostatných pozoruhodností na trase NCH Krížny vrch nemožno vynechať krížnovršskú studňu i Mariánsku kaplnku. Na Kalvárii sa nachádzajú aj 2 výhľadové lokality. Prvá z nich (priamo oproti hradu) prezentuje významné objekty v meste, druhá poskytuje výhľad západným smerom na početné obce s vencom okolitých hôr v pozadí.

■ V blízkosti Kalvárie a priľahlého cintorína sa nachádza obnovená Historická promenáda obľúbená už v časoch Rakúsko – Uhorska.

Kalvária v Leviciach

CHRÁNENÝ AREÁL

Levické rybníky

■ Levické rybníky sa nachádzajú na južnom okraji mesta na nive rieky Hron. Ich sústava bola vybudovaná v rokoch 1950 – 1956 na miestach, kde sa predtým pestovala ryža. Za chránené územie boli vyhlásené v roku 1974, na rozlohe 91,83 ha. Významné sú predovšetkým výskytom početných druhov vodného vtáctva, obojživelníkov a plazov.

■ Dostupné sú za niekoľko minút zo sídliska Rybníky III alebo Rybníky V. Popri čelnej hrádzi prvého rybníka vedie aj vozovka z Ludanskej ulice na Géňu.

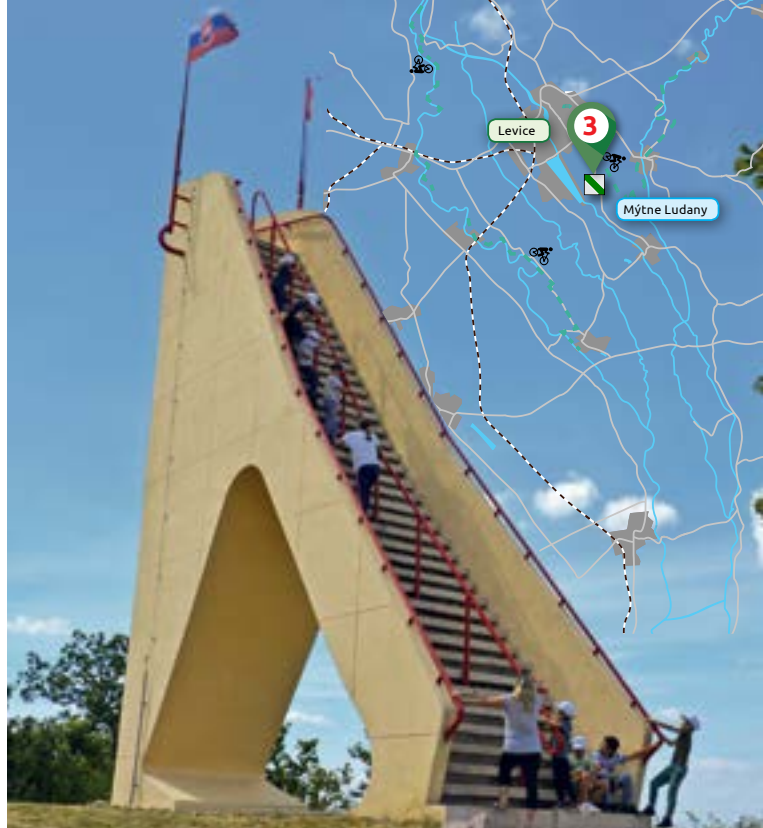
■ Levické rybníky sú náučnou lokalitou. Informácie o nej poskytuje panel umiestnený na severovýchodnom okraji prvého z rybníkov. Tu bol vybudovaný aj oddychový areál s lavičkami a chodníky pre peších i cyklistov.

Vápnik (Šiklós)

■ Vápnik – 274 m n. m. je súčasťou Ipeľskej pahorkatiny. Predstavuje mohutnú, v súčasnosti už vyhasnutú travertínovú kopu. Vznikla v pleistocéne (staršie štvrtohory) vyzrážaním uhličitanu vápenatého z minerálnych vôd vystupujúcich na povrch z veľkých hĺbok a jeho postupným spevňovaním. Vápnik je zaujímavý z paleontologického, floristického, faunistickeho, historického i turistického hľadiska.

■ Výrazný vrchol Vápnika sa nachádza približne 5 km JV od Levíc. V súčasnosti naň NCH nevedie. Je však dostupný pešo, na bicykli i motorovým vozidlom.

■ Zaujímavý peší prístup vedie z východného okraja mesta. Z Ludanskej cesty odbočíme vľavo na vozovku do Kalinčiakova. Na mieste kde končí jej prudšie stúpanie nájdeme smerovku ukazujúcu (vpravo) kadiaľ ísť ďalej. Trasa vedie poľnou cestou medzi horným okrajom viníc a poľami a je bohatá na výhľady. Po úseku vedúcom agátovým lesom a krátkom záverečnom výstupe sa ocitneme na vrchole Vápnika. Zostúpiť z neho môžeme na všetky svetové strany; vrátiť sa naspäť rovnakou cestou, zísť po vozovkách (z križovatky tesne pod vrcholom) do rekreačného areálu Margita - Ilona, alebo opačným smerom k autobusovej zastávke na ceste medzi Levicami a Mýtňami Ludanmi, prípadne priamo do Mýtň Ludán.

■ Ide o pomerne ľahkú trasu s prevýšením okolo 120 m. Jej dĺžka (5 – 7 km) i doba jej absolvovania závisí od toho, aký smer zostupu zvolíme.

■ Najzaujímavejším miestom je samozrejme samotný vrchol Vápnika s oddychovou zónou a s informačnými tabuľami o jeho vzniku, paleontologických nálezoch, o rastlinách a živočíchoch i o oslobodzovacích bojoch v priebehu 2. svetovej vojny. Z 15 m vysokého pylónu je jedinečný výhľad, jeden z najlepších na západnom Slovensku.

*V pozadí sa nachádzajú
Levické rybníky a okresné mesto Levice*

NÁUČNÝ CHODNÍK

Surdok

■ Surdok je názvom malého, iba okolo 3 km dlhého potoka, pravostranného prítoku rieky Sikenica. Pôvabné prírodné prostredie okolo neho s viacerými zaujímavosťami bolo dôvodom na zriadenie jedného z najnovších náučných chodníkov, daných širokej verejnosti do užívania na jeseň 2022.

■ NCH je situovaný v katastrálnom území Kalinčiakova, ktoré je aktuálne mestskou časťou Levíc.

■ Trasa NCH začína na námestí v Kalinčiakove. Odtiaľ prechádza najskôr intravilánom obce severným smerom, sprevádzaná tokom Sikenice. Zachovalými rastlinnými spoločenstvami pokračuje popri Surdoku až k pieskovej bani, ktorá trasu NCH ukončuje. Návrat do Kalinčiakova tou istou cestou.

■ Pohodlnú trasu NCH Surdok dlhú približne 2 km (s návratom 4 km) možno pešo absolvovať za necelé 2 hodiny. Je mimoriadne vhodná aj pre rodiny s malými deťmi.

■ NCH je dokonale vyznačený smerovými tabuľkami a štandardnými značkami náučného chodníka.

■ Na trase boli inštalované 3 náučné panely. Poskytujú informácie o neživej prírode, rastlinstve a živočíšstve tohto územia.

Románsky kostolík reformovanej kresťanskej cirkvi v Kalinčiakove

■ Mimoriadne zaujímavým objektom je travertínová kopa priamo v centre Kalinčiakova so zachovalým románskym kostolom z polovice 12. storočia. Pri samotnom Surdoku nájdeme mohutné exempláre vrb, dubov a jelší. Najväčší dub letný má v prsnej výške obvod kmeňa takmer 4 m. Stará piesková baňa vznikla uložením sopečného materiálu v plytkom mori v období mladších treťohôr.

NÁUČNÝ CHODNÍK

Horšianska dolina

5

■ Horšianska dolina je územím neobyčajnej krásy a zachovalosti prírody. Nachádza sa v severnej časti Ipeľskej pahorkatiny. Rieka Sikenica tu svojou eróznou činnosťou vytvorila v materiáli nahromadenom treťohornou sopečnou činnosťou mimoriadne zaujímavú, 8 km dlhú dolinu. Je hodnotná nielen z geomorfologického, ale aj z botanického, zoologického a kultúrneho hľadiska. Za chránené územie bola vyhlásená v roku 1976. V súčasnosti je národnou prírodnou rezerváciou na ploche 313 ha. Priamo v doline sa nachádza obec Horša, aktuálne mestská časť Levíc. Horšianska dolina je sprístupnená dvomi náučnými chodníkmi rozdielneho charakteru a náročnosti.

5A

NCH dolnou časťou Horšianskej doliny medzi obcami Horša a Krškany (Malé Krškany) bol otvorený už v roku 2010. Obe východiská sú dostupné rozmanitými dopravnými prostriedkami po verejných cestách. Začiatok trasy je z oboch strán označený smerovkami.

■ ■ ■ NCH je obojsmerný. Vede takmer po rovine, po telese bývalej asfaltovej vozovky. Je dlhý 2,3 km, možno ho pohodlne absolvovať za 40 minút. Je vhodný aj pre malé deti a detské kočíky. Možný je aj prejazd chodníka na bicykli. Keďže je smer prechodu jednoznačný a neodbočuje z vozovky, nie je priebežne vyznačený značkami NCH.

■ Na trase sa nachádzajú 3 informačné panely:
O čom je Horšianska dolina (vznik a vývoj doliny,
neživá príroda), Rastlinstvo Horšianskej doliny, Ži-
vočíchy Horšianskej doliny.

■ Prechod NCH predstavuje príjemnú prechádzku
lesným prostredím s občasnými pohľadmi na tok Si-
kenice a skalnaté svahy doliny. Hodnotný estetický
zážitok poskytuje tiež pekne upravená obec Horša.

5B ■ V apríli 2023 bol slávnostne otvorený a širo-
kej verejnosti daný do užívania NCH severnou
časťou Horšianskej doliny. Jeho východiskom je
cestný most medzi Kmeťovcami a Žemberovcami
v bezprostrednej blízkosti autobusovej zastávky
Žemberovce – Záhulie. Pri eventuálnom prechode
opačným smerom je východiskom obec Horša.

■ Trasa NCH prechádza popri toku Sikenice neupraveným terénom. Jej absolvovanie predpokladá prekonávanie prírodných prekážok. Ide predovšetkým o preliezanie padnutých stromov, brodenie rieky, prípadne jej prechod po veľkých balvanoch. V letnom období je treba počítať aj s bujnou vegetáciou. V období intenzívneho topenia snehu alebo privalových zrážok je trasa neprechodná.

■ NCH má dĺžku 5,8 km a spolu s odbočkou na vyhladku minimálne prevýšenie (približne 100 m). Možno ho absolvovať za 2,5 – 3 hod. Prechod NCH nie je namáhavý, ale vzhľadom k uvedeným prírodným podmienkam možno trasu považovať za stredne náročnú.

■ Chodník v doline je zreteľný v celom priebehu trasy. Je dokonale vyznačený štandardnou značkou NCH a v prípade potreby (napr. brod) aj smerovkami.

■ Na trase NCH boli inštalované 4 náučné panely. Obsah 1. a 4. (na začiatku a ukončení trasy) je identický. Poskytuje základné informácie o doline a o priebehu trasy. Ďalší panel je venovaný mlynárstvu na Sikenici v Horšianskej doline. Z chodníka je vyznačená krátka odbočka k miestu s výhľadom na strednú časť doliny, skalné útvary v nej i na skalné a lesostepné stanovištia hostiace mnohé vzácne teplomilné druhy rastlín a živočíchov.

■ Prechod NCH v hornej časti Horšianskej doliny patrí k intenzívnym zážitkom a poskytuje návštevníkovi nefalšovaný pocit divokej, činnosťou človeka iba minimálne ovplyvnenej prírody. Upozorňujeme návštevníkov, že vzhľadom na 4. stupeň ochrany, vstup so psom do doliny nie je povolený.

NÁUČNÝ CHODNÍK

Santovka – Brhlovce

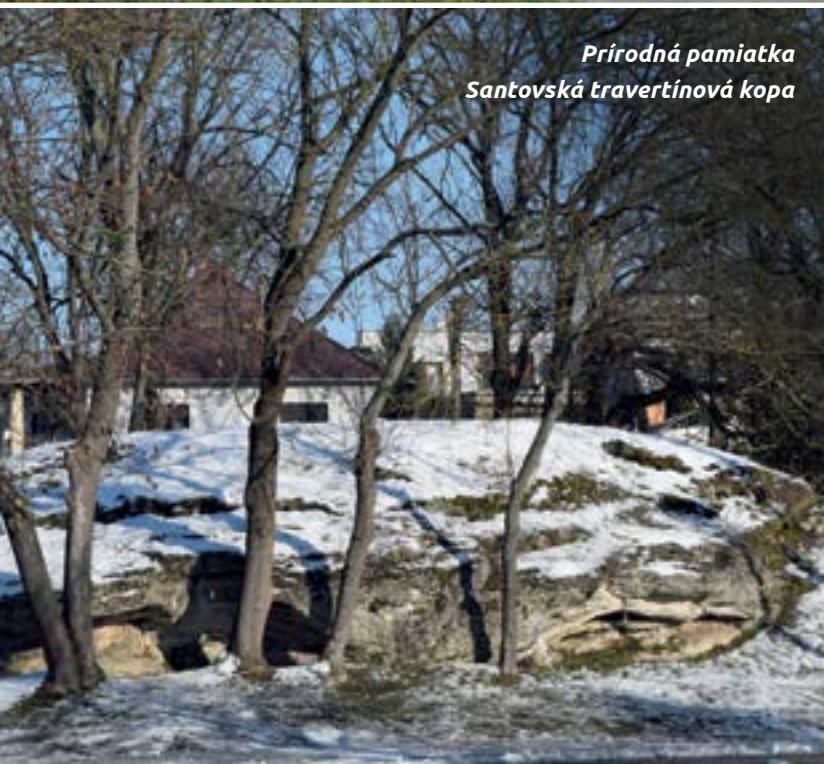
■ Obec Santovka sa nachádza na významnej zlomovej línii, kde z hĺbok zemskej kôry vyvierajú výdatné minerálne pramene. Tieto umožnili osídliť okolité územie už v dávnej minulosti a vytvorili podmienky pre vznik rekreačného areálu. Brhlovce sú známe predovšetkým vďaka jedinečným kamenným obydliam vytesaným do sopečného materiálu tufov a tufitov.

■ Obe obce sú dobre dostupné autom, bicyklom i prímestskou autobusovou dopravou z Levíc.

■ Santovku spája s Brhlovcami cyklotrasa, ktorá je vyznačená aj ako NCH. Vede v severnej časti Ipelskej pahorkatiny, malebným údolím potoka Búr, prechádzajúc pekne upravenou obcou Bory.

■ Trasa je nenáročná, dlhá približne 7,5 km. Vede prevažne po tvrdej vozovke. Pešo ju možno absolvovať pohodlne za 2,5 – 3 hodiny.

■ Trasa je na potrebných miestach označená smerovkami, značkami NCH i cyklotrasy.

*Prírodná pamiatka
Santovská travertínová kopa*

■ V rekreačnom areáli v Santovke bolo nainštalovaných 7 náučných tabúl informujúcich o prírodných pomeroch, minerálnych prameňoch a ich využití i o významnom osídlení tohto územia v staršej dobe bronzovej, maďarovskej kultúre.

■ Bezprostredne pri autobusovej stanici v Santovke je situovaná prírodná pamiatka Santovská travertínová kopa. Na alúviu potoka Búr sa nachádzajú pomerne zachovalé mokradné spoločenstvá s brehovými porastmi i ďalšie travertínové kopy (tzv. Buzgovské lúky). Kamenné obydlia v obci Brhlovce sprístupňuje vysunutá expozícia Tekovského múzea v Leviciach.

Buzgovské lúky

VODNÁ NÁDRŽ

Tekovské Lužany

■ V blízkosti veľkej obce Tekovské Lužany sa na ploche 19 ha nachádza vodná nádrž vybudovaná na potoku Lužianka v rokoch 1965 – 1969. V súčasnosti sa využíva na chov rýb. Je biocentrom miestneho významu s výskytom početných druhov vodného vtáctva, ale aj obojživelníkov a plazov.

■ Lokalita je prístupná z obce pešo, na bicykli i motorovým vozidlom. Z hlavnej ulice J. A. Komenského treba odbočiť na Topolskú ulicu a pokračovať juhovýchodným smerom priamo k nádrži.

■ ■ ■ Pri vodnej nádrži má byť vybudovaný a vyznačený NCH, avizovaný na prvom z informačných panelov. Jedná sa o obojsmernú nenáročnú trasu s prírodovedným zameraním, s dĺžkou 3,08 km a dobou absolvovania 1,5 – 2 hodiny.

■ Aktuálne (júl 2023) je vodná nádrž v Tekovských Lužanoch významnou náučnou lokalitou. Pri vtokovej časti boli inštalované 4 panely s fotografiami a textami v slovenskom i maďarskom jazyku. Sú venované informáciám o výstavbe vodnej nádrže a jej funkcii, významným druhom živočíchov i neželaným odpadom v prírode a dobe ich rozpadu. Na tomto mieste bola založená aj alej novorodencov, kde majú jednotlivé deti narodené v obci vysadené „svoje“ stromčeky.

■ Lokalita určite zaujme svojou atmosférou uprostred odlesnenej poľnohospodárskej krajiny a poskytuje aj vhodné podmienky na pozorovanie tamojšej avifauny. Lokalita je súčasťou širšie koncipovaného náučného chodníka v obci Tekovské Lužany s historickým a národopisným zameraním.

Panoráma z vyhlídkovej plošiny

NÁUČNÝ CHODNÍK

Plešovica

■ Pri ceste z Levíc do mestečka Tlmače si určite každý všimne veľkú skupinu nízkych vrškov na juhozápadnom okraji Štiavnických vrchov. Rieka Hron ich v dávnej minulosti oddelila od hlavnej hmoty tohto pohoria a vytvorila tak Slovenskú bránu. Plešovica – 318 m n.m. je jednou z výraznejších vyvýšení tohto geomorfologického podcelku nazvaného Kozmálovské vršky.

■ Náučný chodník Plešovica bol vybudovaný kompletne koncom roka 2020. Začína i končí na námestí sídliska Tlmače – Lipník.

■ Z námestia pokračuje chodník k okraju cintorína odkiaľ sa mierne stúpajúcim traverzom severných svahov Plešovice v lesnom prostredí dostaneme až k vyhládke (severným smerom). Odbočíme vľavo a trocha strmšie vystúpime na zalesnený vrchol Plešovice – 318 m s vykrývačom. Krátko zostúpime na horný okraj strmého skalnatého svahu, kde bola umiestnená zaujímavá konštrukcia s vyhládkovou plošinou. Z nej sa vrátíme naspäť k spomínanej odbočke a pokračujeme popod skalné útvary až k východiskovému miestu trasy.

■ NCH Plešovica je určený peším turistom. Ide o pomerne nenáročnú okružnú trasu s dĺžkou 8,7 km a prevýšením necelých 200 m. Chodník možno absolvovať v oboch smeroch, pohodlným tempom približne za 3 až 3,5 hodiny.

■ Trasa je spoľahlivo vyznačená štandardnou značkou náučného chodníka.

■ Na trase nájdeme 6 informačných panelov s vysokou informačnou i estetickou hodnotou. Sú venované histórii Tlmáča a ich osídlenia v dávnej minulosti, geologickým pomerom, rastlinstvu a živočíšstvu blízkeho okolia.

■ Najzaujímavejšími lokalitami sú určite obe výhľadové miesta. Prvému z nich dominuje Pohronský Inovec a oblasť Slovenskej brány, druhému východná časť Podunajskej pahorkatiny s blízkou vodnou nádržou Veľké Kozmálovce. Zaujímavé sú aj rozmanité lesné porasty, flóra a fauna. Takmer vždy možno počas prechodu NCH pozorovať stáda daniela škvornitého.

Vrch Plešovica

NÁUČNÝ CHODNÍK

Rybník – Krivín

■ Andezitové bralá Krivína sa strmo vypínajú nad dolinou Hrona s relatívnym prevýšením takmer 140 m. Sú významným stanovištom teplomilnej flóry a fauny, zaujímavou archeologickou lokalitou i prírodnou rezerváciou vyhlásenou v roku 1993.

■ „Klasický“ prístup vedie popri Hrone z Tlmáč po modrej turistickej značke. NCH Rybník – Krivín sprístupňuje túto lokalitu priamo z Rybníka, do ktorého chotára patrí.

■ Začiatok okružnej trasy NCH (pri reštaurácii Krivín) je spoločný s Náučným chodníkom obcou Rybník. Pokračuje popri kostole až na horný okraj obce a po vozovke medzi vinohradmi ku dvom panelom NCH. Odtiaľ chodník vedie severným smerom rozľahlými lúkami do Hruštenej doliny, kde sa napojí na modro značkovanú trasu vedúcu z Priesilu. Po dosiahnutí vrcholu Krivína nasleduje zostup do doliny Hrona. Pokračujeme popri Hrone lúkami. Na úrovni Beniakovho mlyna a Kováčovej jamy odbočíme doľava. Najskôr lesom a potom lúkami sa dostaneme naspäť k panelom NCH a odtiaľ do obce.

■ Trasa NCH je dlhá približne 5 km s prevýšením okolo 300 m. Na jej absolvovanie treba počítať 2,5–3 hod. Nie je náročná, prechod masívu Krivína však vyžaduje sústredenú pozornosť.

Pohľad z Krivína nad obcou Psiare, v pozadí vľavo je možné vidieť Zobor

■ Najzaujímavejším miestom je určite samotný Krivín s dychberúcim výhľadom do údolia Hrona, na Slovenskú bránu a Pohronský Inovec, malebné zákutia sa dajú nájsť aj na rozľahlých lúkach nad Rybníkom alebo pri rieke Hron. Vhodným doplnením trasy je prechod NCH obcou Rybník. Jeho 10 informačných panelov poskytne množstvo poznatkov o samotnej obci, jej kultúrnych a národopisných pamiatkach, ale aj o flóre a faune tohto územia.

■ Od reštaurácie Krivín až po stanovište s náučnými panelmi je trasa značená smerovkami, od nich štandardnou značkou náučného chodníka. Značeniu treba venovať pozornosť na rozľahlých lúkach, kde nie je vždy smer jednoznačný.

■ Aktuálne jestvujú 2 informačné panely.

Dychberúce výhľady z Krivína v rôznych ročných obdobiach. Obrázok hore – v pozadí Hronský Beňadik. Obrázok dole – obec Psiare s panorámou na Hronskú pahorkatinu.

10

NÁUČNÝ CHODNÍK

Čajkovské Bralie

■ NCH Čajkovské bralie je najstarším náučným chodníkom v širokom okolí Levíc. Bol vybudovaný a sprístupnený už v roku 1990 pri príležitosti konania 8. západoslovenského tábora ochrancov prírody. Prezentuje prírodné hodnoty JZ časti Štiavnických vrchov v katastrálnom území obce Čajkov.

■ Začiatok i koniec NCH je v lokalite Deberča, prístupnej z Čajkova po vozovke (asi 2,7 km od centra obce), kde nájdeme základné informácie o chodníku.

■ Spočiatku vedie trasa Sovou dolinou, potom odbočí doľava a v stúpaní lesným terénom popri jednotlivých útvaroch Dolného a Stredného bralia dosiahne Horné bralie. Miernym zostupom v lese sa vráti do Sovej doliny a na Deberču.

■ Prechod NCH je pomerne nenáročný, s dĺžkou 4,8 km a prevýšením približne 250 m. Chodník má turistický charakter, možno ho absolvovať iba pešo, z lokality Deberča asi za 2 hodiny. Pri prípadnom pešom prístupe z Čajkova (a späť) treba počítať približne 1,5 hod.

■ Chodník je dobre označený štandardnou značkou náučného chodníka.

■ Okrem základných informácií v lokalite Deberča je na trase 5 informačných panelov, venovaných geomorfológii, faune, flóre i chovu muflóna.

■ Najzaujímavejšie je určite Horné bralie s rozsiahlymi andezitovými skalami i jedinečným útvaram Kamenná žaba. Príjemné prostredie vytvárajú rozsiahle teplomilné dubiny i samotná Sovia dolina s potokom Podlužianka.

Kamenná žaba

NÁUČNÝ CHODNÍK

Po stopách starého rudného baníctva v Pukanci

11

■ Pukanec – v minulosti slobodné kráľovské banské mesto – bol významnou súčasťou stredoslovenských banských miest. Dávna ťažba drahých kovov zanechala v chotári obce zreteľné stopy dodnes viditeľné v teréne. Patria k nim pingy, štôlne, vetracie šachty, haldy vyťaženej hlušiny. Sú sprístupnené náučným chodníkom otvoreným v roku 2005.

■ NCH začína i končí na námestí v Pukanci, kde sa nachádza i úvodná informačná tabuľa.

■ Z námestia v Pukanci sa Viničnou ulicou dostaneme k ústiu Chorvátovej doliny, ktorou popri jednotlivých informačných tabuľkách pokračujeme lesným prostredím. Po krátkej odbočke k štôlni Dorothea a návrate, stúpa chodník až k hornému okraju Muškovských lúk. Odtiaľ sa klesajúcim traversom vráti k ústiu Chorvátovej doliny. Do východiska trasy sa možno vrátiť rovnakou cestou alebo cez Vodnú ulicu.

■ NCH je určený peším návštevníkom, je okružný, obojsmerný, pomerne nenáročný. Jeho dĺžka je 5,2 km s prevýšením okolo 240 m. Absolvovať ho možno približne za 2,5 hod.

■ Trasa je označená značkami náučného chodníka.

■ Na NCH sa nachádza 12 informačných tabuliek umiestnených priamo pri opisovaných objektoch. Ich obsah je zameraný hlavne na jednotlivé banské lokality a s nimi súvisiace artefakty.

■ K najzaujímavejším objektom patrí stôlna Dorothea (zast. č. 9), do ktorej možno vojsť (najlepšie so sprievodcom). Je priechodná až do dĺžky 150 metrov. Pri tejto zastávke sa nachádza aj prístrešok s posedením a informáciami o tamojšej flóre a faune. Z horného okraja Muškovských lúk sa otvára pekný výhľad na južné výbežky Štiavnickej vrchoviny a Podunajskú pahorkatinu.

Treťou zastávkou na trase je Ergi štôlna.
Od východiskového bodu je vzdialená cca. 900 m. Počiatky Galenia raďy Au, Ag, v tejto štôlni siahajú až do čias prvej písomnej zmienky **Villa Baka** (1075). Podľa starých máp, jej dĺžka dosahovala smerne 1100 m. Vo vzdialenosti 800 m, je však zrával. Prvé písomné záznamy o nej sú z roku 1583. Iznas slúži ako zdroj pitnej vody pre Pukanec. Táto dedičná štôlna odvodňuje celý **Vajrah** / kopec a časť hory nad Ergi štôlnou /. V minulosti jej voda poháňala stupy / spracovacie raďy /.

Táto tabuľa sa nachádza na území národného parku Slovenský národný park Štiavica.
Pre viac informácií: www.npstiavica.sk / info@npstiavica.sk / [tel: +421 33 777 77 77](tel:+421337777777)
Kontakt: **Erica Štefančíková** / erica.stefanikova@npstiavica.sk / [tel: +421 33 777 77 77](tel:+421337777777)
Vydanie: 2023 / 11 21 22

Technické dielo Štamposký jarok

NÁUČNÝ CHODNÍK

Štamposký jarok

■ Ďalším chodníkom dokumentujúcim banícku minulosť Pukanca a jeho okolia je NCH Štamposký jarok. Jedná sa o 12 km dlhé technické dielo, ktorým sa privádzala voda z tajchu Štampoch (Kamenický rybník) k Pukanecu, k zariadeniam na spracovanie vyťaženej rudy. Štamposký tajch je jedným z početných vodných nádrží v Štiavnických vrchoch slúžiacich tomuto účelu. Bol vybudovaný v rokoch 1768 – 1770.

■ V sieti náučných chodníkov Slovenska má NCH Štamposký jarok zvláštne postavenie. Pozostáva totiž z dvoch navzájom nesúvisiacich úsekov; medzi ukončením prvého a začiatkom druhého úseku je vzdialenosť až 4 km.

■ Prvá časť NCH vychádza z námestia v Pukanci s úvodnou informačnou tabuľou, prechádza cez Babú dolinu a končí v lokalite Hampoch. Druhá časť odbočuje zo štátnej cesty spájajúcej Pukanec s Banskou Štiavnicou a cez Zadnú Botkovu dolinu a Hrnčiarovu dolinu prichádza k Štamposkému tajchu, kde končí.

■ NCH je určený pre peších. Prvá časť trasy má dĺžku 2 km a možno ju pohodlne absolvovať za 1 – 1,5 hod. Druhá časť je dlhá 4 km, čas prechodu je približne 2 hodiny. Celkovo je prechod nenáročný,

prevýšenie ani na jednej z nich nepresahuje 100 m. Treba však počítať aj s časom potrebným na návrat (najlepšie po rovnej trase).

■ NCH je vyznačený smerovkami a značkami náučného chodníka.

■ Na prvom úseku chodníka boli inštalované 3, na druhom 2 informačné panely s tematikou banských diel (Štamposký jarok a tajch), ale aj živej prírody.

■ Atraktívnymi miestami sú predovšetkým na viacerých miestach zreteľné zvyšky Štampoského jaroku i príjemné prostredie Štampoského tajchu. Pri absolvovaní druhej časti určite netreba vynechať krátku odbočku k bývalej poštovej stanici na Štamposchu, ktorú vo svojom diele *Z Uher* spomína už česká spisovateľka Božena Němcová. Od roku 1990 je národnou kultúrnou pamiatkou.

Evanjelický kostol v Pukanci

Štamposký tajch

NÁUČNÝ CHODNÍK

O moruši čiernej

13

■ NCH o Moruši čiernej bol zriadený v roku 2018. Je venovaný unikátnemu druhu rastliny, moruši čiernej (*Morus nigra*), v chotári Pukanca hojne pestovanej.

■ NCH o moruši čiernej má spoločné východisko s NCH „Po stopách starého rudného baníctva v Pukanci“ priamo v centre obce.

■ Vede intravilánom Pukanca po vozovke, v príjemnom prostredí sádov a záhrad.

■ Trasa je nenáročná, dlhá 3,3 km s prevýšením 80 m. Jej prechod trvá približne 1 – 1,5 hodiny. Je vhodná aj pre rodiny s deťmi, možno ju absolvovať tiež s detským kočíkom.

■ Chodník nie je značený štandardnou značkou náučného chodníka, orientácia podľa mapky na paneli č. 2 je jednoduchá. Na niektorých miestach ukazujú ďalší smer trasy smerovky.

■ Na trase sa nachádza 7 informačných panelov (a niekoľko menších doplnkových tabúľ) venovaných histórii pestovania, liečivým účinkom i využitiu moruše čiernej. Panely sú v perfektnom stave.

■ Pri prechode trasy možno obdivovať krásne, niekoľko storočí staré exempláre tejto ovocnej dreviny. Od informačného panela č. 7. sa otvára pekný pohľad na severnú časť Ipelskej pahorkatiny s južnou časťou Štiavnických vrchov v pozadí.

■ Z centra Pečeníc trasa zide pod objekt tamojšieho kaštieľa. Krátko pokračuje údolím riečky Jablňovky. Po odbočení doprava dosiahne nenáročným výstupom „Spečený val“, archeologickú lokalitu mimoriadneho významu. Po niekoľkých desiatkach metrov sa pri vyhladke na plošine Borovica trasa napojí na „Turisticko – náučný chodník mesta kráľovien“. Mierne klesajúcim terénom pokračuje lesom a neskôr popri typických vinohradníckych „lochoch“ k priehrade Lipovina a odtiaľ do centra Bátoviec.

■ Táto obojsmerná trasa je dlhá necelých 8 km s prevýšením 150 m. Jej prechod nie je náročný. Je určená peším návštevníkom a možno ju absolvovať približne za 3 hodiny.

NÁUČNÝ CHODNÍK

Pečenice – Bátovce

■ Tento NCH vznikol prepojením dvoch pôvodne samostatných chodníkov v okolí uvedených obcí. V okolí Levíc patrí určite k najzaujímavejším. Spája v sebe nevšedné prírodné krásy, historické pozoruhodnosti i pamiatky ľudovej kultúry a poskytuje tiež možnosti rekreácie pri vodnej nádrži Lipovina.

■ Chodník je dostupný z centra oboch uvedených obcí.

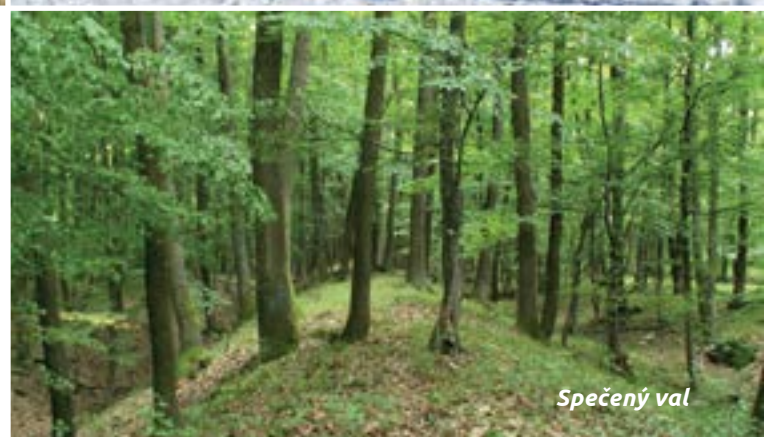

■ NCH je označený smerovkami i štandardnou značkou NCH. Na trase iba čiastočne realizovaného chodníka Pečenice (niektoré panely chýbajú) treba orientácii venovať zvýšenú pozornosť.

■ Na prvej časti trasy (okrem úvodného panelu a dvoch ďalších v Pečeniciach) sú funkčné 4 náučné panely (geológia, fauna, flóra a Spečený val). V druhej časti sa nachádza 6 panelov venovaných faune, flóre i geologickým pomerom oblasti, vinohradníckym ťochom, priehrade Lipovina i histórii Bátoviec a pamiatkam v obci.

■ Mimoriadne malebné je údolie riečky Jabloňovky s okolitými skalami a lesnými porastmi. Pri Spečnom vale sa každý určite zamyslí nad našou dávnou minulosťou. Zaujímavá je tiež vyhládka do Podunajskej pahorkatiny a na okolité hrebene Štiavnických vrchov. Pekné chvíle možno prežiť tiež pri priehrade Lipovina, v príjemnom prostredí ťochov, či pri prehliadke pamiatok v oboch obciach.

Realizované s finančnou
podporou Krajskej
organizácie cestovného
ruchu Nitriansky kraj

Oblasťná organizácia
cestovného ruchu

Tekov

Námestie hrdinov 1
93401 Levice

00421 (0)903 165 776
info@regiontekov.info
www.regiontekov.info
www.levice.sk
www.lialevice.sk

Autor textov

RNDr. Vladimír Smetana

Fotografie Mesto Levice, OOCR Tekov,
RNDr. Vladimír Smetana, MsKS Levice,

Mgr. Elena Smetanová

Dizajn © LKM, 2023

Tlač Alfaprint, s. r. o., Martin

ISBN 978-80-974675-0-0